

Alapvető jogok

A szabadság, a demokrácia és a jogállamiság megszilárdítása

Európai Bizottság

AZ IGAZSÁGÜGYI, SZABADSÁGJOGI ÉS BIZTONSÁGI
kérdések főigazgatósága

Alapvető jogokra épülő unió

Az Európai Uniónak az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelme iránti elkötelezettsége hosszú múltra tekint vissza: az Európai Bíróság által kialakított esetjog az 1960-as évektől kezdődően védi a polgárok alapvető jogait a közösségi jog alkalmazása során.

Ezek a jogok az Európai Unió **alapjogi chartájában** kerültek összefoglalásra, amely átlátható, tömör formában fogalmazza meg az Unió mind a 25 tagországában élők közös jogait, a következő hat címszó alatt: **méltóság, szabadságok, egyenlőség, szolidaritás, polgári jogok és igazságszolgáltatás.**

Maga a charta nem fogalmaz meg új jogokat és nem is terjeszti ki az Unió hatásköreit. Újdonsága abban áll, hogy egyetlen egységes szövegbe fogja össze a különböző európai egyezményekben, szerződéseken, chartákban, jogszabályokban, illetve az esetjogban már említésre került polgári, politikai, szociális és gazdasági jogok teljes skáláját. Sőt, azáltal, hogy napjaink olyan kihívásaival is foglalkozik, mint a bioetikai normák, a személyes adatok, a fenntartható fejlődés vagy a fogyasztóvédelem, teljesen naprakész listával szolgál.

A dokumentum ugyanakkor a nemzeti hatóságok hatáskörébe tartozó belügyi témákkal kapcsolatban, saját kormányaikkal szemben nem tud segítséget nyújtani a polgároknak. (Lásd: 51. cikk)

A legelső, 1957-es Római Szerződés óta az EU alapszerződéseinek minden egyes módosítása tovább erősítette a polgári jogok védelmét. Az 1999-ben érvénybe lépett Amszterdami Szerződés fontos előrelépést jelentett az uniós bel- és igazságügyi együttműködés terén, és megbízta az Európai Bíróságot annak biztosításával, hogy minden uniós intézmény tiszteletben tartsa az alapvető jogokat.

Az Európai Uniót létrehozó szerződés 6. cikke kimondja, hogy az „Unió a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása és a jogállamiság elvein alapul, amely alapelvek közösek a tagállamokban.”

Az Európai Unióról szóló szerződés azt is lehetővé teszi, hogy a Miniszterek Tanácsa a polgárok számára új jogokat biztosítson, valamint gondoskodik arról, hogy az Unió új tagjai megfeleljenek a szigorú közösségi normáknak. Az olyan intézkedések, mint a halálbüntetés eltörlése, az uniós csatlakozási tárgyalások előfeltételét képezik.

Miért van az Uniónak szüksége alapjogi kartára?

Az EU vezetői 1999 júniusában a németországi Kölnben tartott találkozásuk során emelték ki először, hogy „az uniós szinten érvényesítendő alapvető jogokat egy chartában kellene összevonni, és ezáltal egyértelműsíteni”.

Ahogy az EU afelé halad, hogy polgárai számára a biztonság, igazságosság és szabadság egységes európai térségévé váljon, és olyan kényes kérdéseket tűz napirendjére, mint a bevándorlás, a menedékjog vagy az igazságügyi együttműködés, minden eddiginél fontosabb, hogy saját, közmegegyezésen alapuló nyilatkozata legyen az alapvető jogokról. Erre nemcsak az egyének védelmében van szüksége, hanem azért is, hogy az uniós intézmények tevékenységei számára megfelelő keretet, valamint „politikai és erkölcsi legitimitációt” adjon.[1]

Az EU alapjogi charta különbözik az emberi jogokról szóló európai egyezménytől (ECHR), amelyet 1950-ben fogadott el a több mint negyven államot, köztük Oroszországot is a tagjai között tudó Európa Tanács. A charta ihletet merít az európai emberi jogi egyezményből, de tovább megy annál: szociális és politikai jogokkal bővíti ki, miközben 52. cikkében egyértelműen kimondja, hogy az ET egyezményét semmiben sem ássa alá. Korábban az egyes államok csak egyenként tudtak csatlakozni az emberi jogokról szóló európai egyezményhez, mostanra azonban az EU-nak immár „közösségi” minőségében is joga van erre.

Ki írta a chartát?

A charta precedenst teremtett megfogalmazásának nyílt és demokratikus módjával is – egy 62 tagú, az állam- és kormányfők küldötteiből, az Európai Bizottság és a Parlament képviselőiből, valamint a nemzeti parlamentek tagjaiból álló **konvent** szövegezte meg, amely 1999 decemberében kezdte meg munkáját, és a charta tervezetét 2000 októberében fogadta el. A Konvent üléseit nyilvánosan tartotta és az érdekeltek széles körének kérte ki véleményét. Ez a munkamódszer annyira sikeresnek bizonyult, hogy az Európai Tanács 2001 decemberében összehívta a **Konventet Európa jövőjéről**, hogy fogalmazza meg az új alkotmányos szerződést, amelyet aztán 2004 októberében Rómában írtak alá.

A charta státusza

Az EU Miniszterek Tanácsa, valamint az Európai Parlament és az Európai Bizottság elnökei a chartát hivatalosan a 2002. decemberi nizzai EU-csúcsértekezleten hirdették ki. Bár a dokumentum egyelőre nem emelkedett jogerőre, mivel nem képezi részét az EU jogi alapját alkotó szerződéseknek, máris komoly politikai hatást fejtett ki. A Parlament és a Bizottság köteles minden politikájában és tevékenysége során tiszteletben tartani a benne foglalt jogokat, és néhány európai bíróság is fontos hivatkozási alapként ismerte el azzal, hogy szövegéből merített döntéseinek meghozatala vagy új esetjog bevezetése során.

A charta státusza azonban változni fog, amint a tagállamok ratifikálják az alkotmányos szerződést. A charta szövege alkotja az alkotmány 2. részét, így a jövőben az az EU egyik jogi sarokköve lesz.

Mit jelent ez az Ön számára?

A charta olyan közös európai értékek összefoglalása, amellyel *minden* polgár azonosulni tud. Olyan eszközt ad az Unió lakóinak kezébe, melynek segítségével egyrészt megismerhetik és megérthetik jogaikat, s ezáltal megvédhetik magukat, másrészt nagyobb ellenőrzést gyakorolhatnak az uniós jogszabályokat beiktató és végrehajtó nemzeti és európai hatóságok tevékenysége felett. A dokumentum ugyanakkor nem vonatkozik a tagállamok nemzeti törvényekkel, illetve alkotmányosan szabályozott belügyi tevékenységeire.

A charta világos és érthető nyelvezettel tesz hitet az Európai Unió alapértékei: a demokrácia, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása mellett.

További információk: http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/charte/index_en.html

[1] Európai Bizottsági Közlemény, (COM/2000/0559) 2000.07.13.

